

**Kroppen din er perfekt
fra naturens side**

Og det er du som bestemmer over den
Ingen har rett til å skjære bort deler av en annens kropp

NKVTS

Informasjonsbrosjyre om kjønnslemlestelse

Denne brosjyren er utviklet
av Nasjonalt kunnskapssenter om vold
og traumatisk stress (NKVTS).

3. utgave, revidert 2019

Brosjyren kan lastes ned og bestilles
på kjønnslemlestelse.nkvts.no
eller på telefon 22 59 55 00.

I forbindelse med Regjeringens
handlingsplan mot kjønnslemlestelse
2008-2011, fikk NKVTS i oppdrag
å etablere en nasjonal kompetansefunksjon
rettet mot kjønnslemlestelse.
NKVTS skal forske, formidle kunnskap og
gi råd til fagfolk som jobber innen feltet.

Design/kommunikasjon:
Christine Istad og Kari Gjøver Pedersen
Illustrasjoner side 8-9: Kari C. Toverud CMI
(sertifisert medisinsk illustratør)
Foto: Luth & co AS

Grafisk produksjon: 07 Media – 07.no

Kroppen er din egen

Ingen har rett til å skade kroppen din. Den er din, og det er du som bestemmer over den. Som spedbarn, småbarn og ungdom er du avhengig av at voksne omkring deg forstår dette.

Noen jenter opplever press og forventninger fra familien om at kjønnsorganene deres må forandres for at de skal bli ærbare og respekterte. Hvis du kjenner deg igjen i dette, skal du vite at norsk lov er laget for å beskytte deg.

Du har rett til beskyttelse mot skade. Hvis en del av kroppen din blir fjernet kan du aldri få den tilbake.

Når du blir mor selv, er det du som må vite at datteren din har en kropp som er perfekt fra naturens side. Kjønnsorganene hennes er del av en helhet der alle deler er viktige.

Trenger du noen å snakke med? Trenger du hjelp? Se bak i brosjyren.

Kroppen er skapt perfekt

Kjønnslemlestelse er helsefarlig

Kjønnslemlestelse er et inngrep som endrer og fjerner ytre kjønnsdeler hos jenter. Det er stor variasjon i hvor mye som tas bort. Inngrepet skjer oftest når jentene er mellom 5 og 14 år, men også spedbarn og jenter over 14 år utsettes.

Mange kaller kjønnslemlestelse for omskjæring, sunna, eller bruker andre ord. Kjønnslemlestelse av jenter er farligere og langt mer omfattende enn omskjæring av gutter, og inngrepene kan derfor ikke likestilles.

I Norge er alle former for kjønnslemlestelse forbudt. Det er like ulovlig å fjerne litt som å fjerne mye. Det er ingen grunn til å forandre på kjønnsorganene til friske jenter.

Kjønnslemlestelse er helseskadelig. Man kan bli påført skader for resten av livet. Derfor er det forbudt i de fleste land. Ved å underskrive internasjonale konvensjoner har Norge forpliktet seg til å avskaffe helsefarlige tradisjoner. I tillegg har vi et forbud mot kjønnslemlestelse, som en del av vår straffelov. Hensikten med forbudet er å beskytte jenter som vokser opp i Norge mot slike inngrep.

Det kan være vanskelig for ungdom å snakke om temaet. Også jenter som ikke er kjønnslemlestet kan ha spørsmål om tradisjonen. De kan være urolige for søsken eller noen de kjenner og ha et stort behov for kunnskap. I denne brosjyren vil du finne informasjon om:

- hva kjønnslemlestelse er
- oppfatninger om kjønnslemlestelse
- hvordan kroppen er skapt fra naturens side
- helsemessige konsekvenser av kjønnslemlestelse
- loven mot kjønnslemlestelse
- hvor du kan få hjelp

Oppfatninger om kjønnslemlestelse

De som praktiserer kjønnslemlestelse gir ulike begrunnelser til hvorfor de anser skikken som nødvendig. Her imøtegår vi noen av de mest utbredte oppfatningene.

Kjønnslemlestelse beskytter jentas seksualmoral.

Kjønnslemlestelse fjerner ikke seksuell lyst, fordi lyst også sitter i hodet og i fantasien. Kjønnslemlestelse hindrer ikke sex før ekteskapet og beskytter ikke mot utroskap. Det er like lett å være seksuelt avholden og trofast om man ikke er kjønnslemlestet. Avholdenhet og troskap handler om innstilling og verdigrunnlag.

Kjønnslemlestelse er en gammel tradisjon og noe alle gjør. For ikke å være annerledes må jenter kjønnslemlestes.

De alle fleste mennesker i verden praktiserer ikke kjønnslemlestelse. Kunnskap om hvor skadelig tradisjonen er, fører til at flere blir kritisk til kjønnslemlestelse, også i samfunn der dette tidligere har vært vanlig.

«Men vi kan ta bare litt.»

I områder hvor man tradisjonelt praktiserer omfattende kjønnslemlestelse, ønsker mange å gå over til et mindre omfattende inngrep. Dette omtales gjerne som «sunna». Til tross for at det omtales som et lite inngrep, omfatter sunna som regel at vev fra klitoris og de indre kjønnsleppene fjernes, ofte kombinert med noen sting. Det er ingen enighet mellom foreldre, omskjærere eller religiøse ledere rundt definisjonen av sunna, og inngrepene er ofte mer omfattende enn mange tror. Alle former for inngrepet er derfor forbudt.

Jenter som ikke er kjønnslemlestet, blir ikke gift.

Mange menn fra land hvor kjønnslemlestelse er utbredt kjenner til helsefarene ved

kjønnslemlestelse og ønsker derfor ikke dette inngrepet for ektefellen. Jenter har krav på respekt uavhengig av om de er kjønnslemlestet eller ikke.

Religion påbyr kjønnslemlestelse.

Ingen religion krever kjønnslemlestelse av kvinner. Derimot sier mange religioner at man ikke skal skade skaperverket. Kroppen din er del av skaperverket. Enkelte muslimer mener at islam støtter kjønnslemlestelse av kvinner. De fleste muslimer praktiserer imidlertid ikke skikken.

Det er viktig å følge foreldrenes vilje og tradisjon.

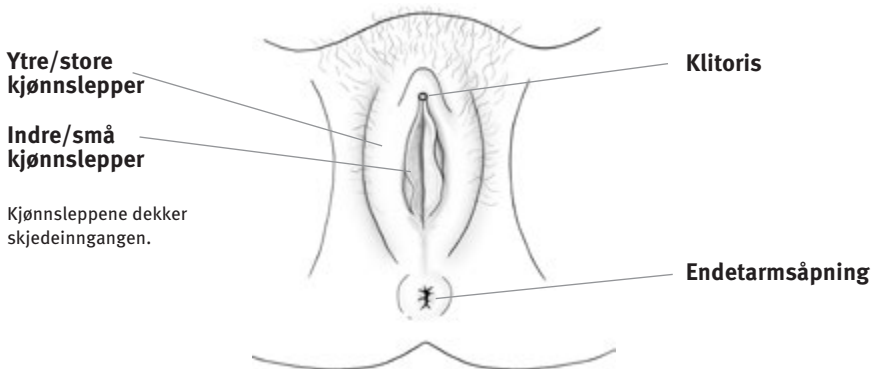
Skadelige tradisjoner må bekjempes. Kjønnslemlestelse er skadelig og forbudt ved lov i Norge. Dersom dine foreldre eller andre slektninger vil få deg kjønnslemlestet, har du lov til å nekte selv om de gjør det av kjærlighet. Du kan få hjelp til å stå imot. Se kontaktopplysninger bak i brosjyren.

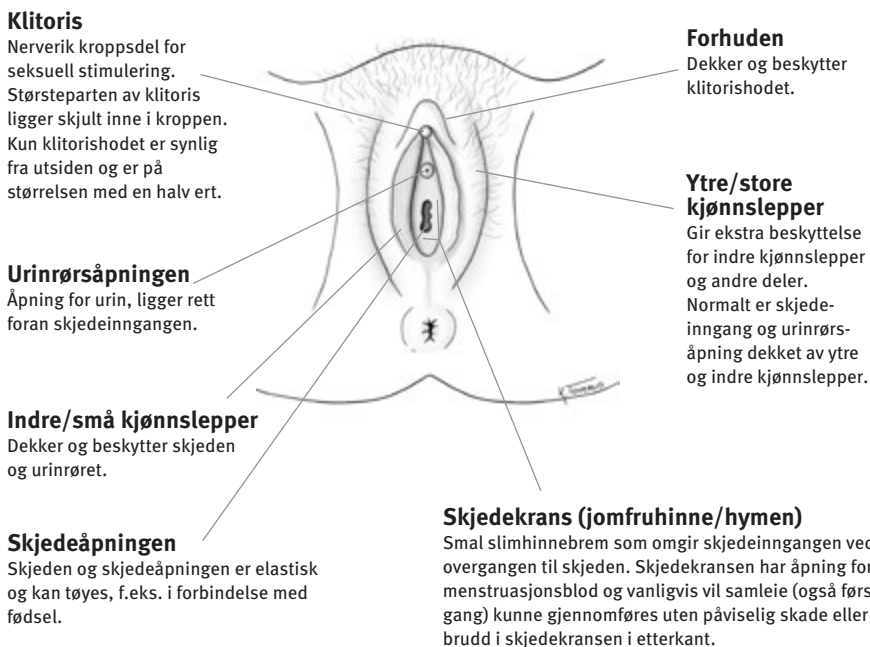
Hvordan kroppen er skapt

Naturlig kvinnelig kjønnsorgan

Det er unødvendig å fjerne deler av eller lukke et kvinnelig kjønnsorgan. Kvinnelige kjønnsorganer har bestemte oppgaver og kroppen er optimalt utrustet for å ivareta disse. En kjønnslemlestelse skader kroppens naturlige evner til å ivareta oppgavene.

Bare når kjønnsleppene strekkes til side blir klitoris, skjedeåpning og urinrørsåpning godt synlig.

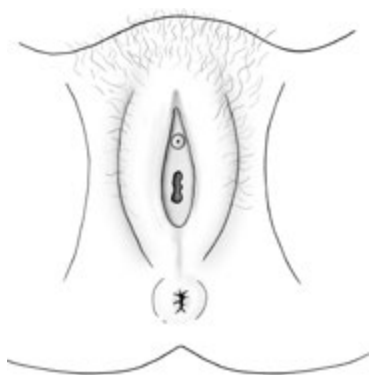

Typer av kjønnslemlestelse

Dette er en skjemamessig oppdeling basert på Verdens helseorganisasjons typologi. I virkeligheten kan det være glidende overganger og variasjoner.

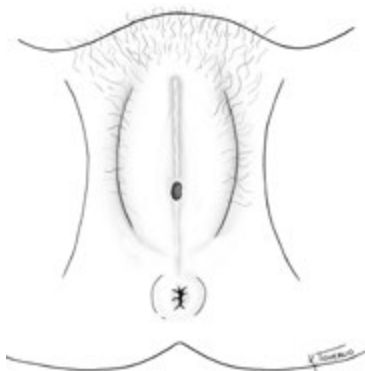
Type I: Klitorishodet er delvis eller fullstendig fjernet (klitoridektomi).
Kan være vanskelig å oppdage.

Type II: Klitorishodet og indre kjønnslepper er delvis eller fullstendig fjernet (eksisjon).

Type II

Type III: Innsnevring av skjedeinngangen. Deler av kjønnsleppene (ytre og indre) skjæres bort og sys eller føyes sammen slik at det dannes et hudsegl som stenger skjedeinngangen. Ofte fjernes også deler av klitorishodet (infibulasjon).

Type III

Type IV: Alle andre skadelige inngrep i kvinners kjønnsorgan av ikke-medisinske årsaker, f.eks. prikking, gjennomhulling, skjæring, skrapping eller brenning.

Helsemessige konsekvenser

Hvorvidt kjønnslemlestelse leder til komplikasjoner, avhenger av typen kjønnslemlestelse, alderen på jenta, og fysiske og hygieniske forhold rundt inngrepet. Holdninger i familien og i samfunnet der inngrepet skjer og der man bosetter seg, er også av betydning. Både inngrep utført på tradisjonelt vis og på sykehus, kan gi komplikasjoner. Noen komplikasjoner er akutte, mens andre kan melde seg på lengre sikt.

Akutte komplikasjoner som kan oppstå som følge av alle typer kjønnslemlestelse:

- ekstrem smerte
- blødninger som kan bli livstruende
- infeksjoner som kan bli livstruende
- brudd og andre skader som kan oppstå dersom jenta må holdes med makt på grunn av smertene
- sjokk

Oversikt over langtidskomplikasjoner ved ulike typer kjønnslemlestelse

Type 1 og 2: Klitoridektomi og eksisjon

(også omtalt som blant annet *tahoor*, *tahara* og *sunna*)

- **Infeksjoner:** Ved fjerning av kjønnsleppene blir kjønnsorganet mer åpent og sårbart for smitte og infeksjoner.
- **Kuler:** Kjertler kan stenges inne og danne kuler som vokser over tid.
- **Cyster:** Kuler kan bli infisert, smertefulle og ubehagelige.
- **Arrvev:** Etter kjønnslemlestelse dannes det arrvev som kan bli tykt, hardt og ubehagelig. Hos noen kan arrvevet vokse og danne store klumper.
- **Seksualitet:** Nytelsen i kjønnsorganet kan reduseres på grunn av svekket sensitivitet eller på grunn av smerter.
- **Ved fødsel:** Arrvev gjør vevet mindre elastisk, hvilket øker risikoen for at huden revner ukontrollert.

- **Angst og traumer:** Smerter og minner av smerter, redsel og maktesløshet ved å bli holdt kan skape vonde minner som kan bli plagsomme senere i livet. Dette kan for eksempel skje i forbindelse med seksuell aktivitet, fødsler eller gynekologiske undersøkelser.

Sunna er ofte forklart som et lite og ufarlig inngrep. Dette er ikke riktig. I praksis fjernes nesten alltid klitoris og indre kjønnslepper helt eller delvis. I tillegg sys eller gror ofte indre og ytre kjønnslepper sammen, noe som i praksis gjør inngrepet til en infibulasjon.

Type 3: Infibulasjon

(også omtalt som blant annet *faraon*)

I tillegg til de komplikasjonene som står nevnt under type 1 og 2, kan man som infibulert også oppleve:

- **Infeksjoner og smerte:** Når de ytre kjønnsleppene er grodd sammen hindres drenasje av menstruasjonsblod. Urin og væske hopper dermed opp inne i kroppen. Dette kan forårsake smerter ved vannlating og menstruasjon. Opphopning av blod i skjeden kan føre til smerter og infeksjoner.
- **Indre skader:** Press fra opphopet urin og blod, og følger fra infeksjoner som sprer seg, kan føre til endringer og skader i indre organer. Opphopning av urin kan forårsake blæresteiner og i alvorlige tilfeller nyreskader. Urin kan også trenge inn i skjeden.
- **Vanskelig å bli gravid:** Noen studier tyder på at risiko for infertilitet øker med omfang av kjønnslemlestelse.
- **Seksualitet:** Infibulasjonen må åpnes for å gjennomføre samleie. Arrvev eller nerveender kan føre til at berøring blir smertefullt eller at man blir overfølsom. Samleie kan være vondt og vanskelig.
- **Ved fødsel:** Infibulasjonen må som regel åpnes for å gi plass til babyen under fødsel.

Jo mer omfattende infibulering og jo lengre tid det går fra infibulering til åpning, jo større fare for alvorlige skader.

Historikk og utbredelse

Ingen vet nøyaktig bakgrunnen for at noen en gang i tiden begynte å skjære i kjønnsorganene til jenter. Vi vet imidlertid at skikken er flere tusen år gammel, både førkristen og førislamsk.

Kjønnslemlestelse praktiseres både blant muslimer, kristne og blant mennesker med annen tro. De fleste muslimer og kristne i verden kjønnslemlester likevel ikke sine døtre.

Ingen religion eller tro krever kjønnslemlestelse av jenter

De fleste folkegruppene som praktiserer kjønnslemlestelse, har gjort det i generasjoner, og skikken er blitt en del av deres kultur. Det er en gammel tradisjon og samfunnet rundt presser ofte på for at inngrepet skal utføres. I mange samfunn er kjønnslemlestelse ment å kontrollere kvinners seksualitet. Mangel på kunnskap, særlig om de medisinske komplikasjonene, er medvirkende årsak til at kjønnslemlestelse fremdeles praktiseres.

Tradisjonen er i hovedsak utbredt i et belte tvers over Afrika, men praktiseres også blant noen folkegrupper i Midtøsten, Indonesia, Malaysia og India.

WHO anslår at det på verdensbasis finnes 200 millioner kjønnslemlestedede jenter og kvinner og at cirka tre millioner jenter kjønnslemlestes hvert år. På verdensbasis dreier cirka 90 prosent av tilfellene seg om type I og II, og 10 prosent om type III. I Norge er det flest tilfeller av type III, siden vi har størst innvandring fra land hvor denne typen er mest utbredt.

I hvilke land praktiseres kjønnslemlestelse?

Tabellen under viser nasjonal forekomst av kjønnslemlestelse. I de fleste landene er det store interne variasjoner, både i forhold til type kjønnslemlestelse og utbredelse. Oversikten er basert på kartleggingsverktøy gjennomført av store internasjonale organisasjoner som jobber direkte med arbeidet mot kjønnslemlestelse, bl.a. UNICEF, UNFPA, UNPD, USAID og WHO.

< 19 %	20-49 %	50-79 %	80-100 %
Benin	Elfenbenskysten	Burkina Faso	Djibouti
Ghana	Guinea-Bissau	Etiopia	Egypt
Irak	Kenya	Gambia	Eritrea
Jemen	Nigeria	Indonesia	Guinea
Kamerun	Senegal	Liberia	Mali
Niger	Sentralafrikanske republikk	Mauritania	Sierra Leone
Tanzania	Tsjad		Somalia
Togo			Sudan
Uganda			

I tillegg er det fra enkelte mindre studier rapportert at kjønnslemlestelse praktiseres blant noen grupper i blant annet Iran, Malaysia, Oman, De forente arabiske emirater og Thailand.

For mer statistikk, se: kjonnslemlestelse.nkvts.no

Straffeloven §§ 284 og 285

Straffeloven har fra 1. oktober 2015 nye bestemmelser med forbud mot kjønnslemlestelse. Dette erstatter den tidligere særloven mot kjønnslemlestelse fra 1995. Straffelovens forbud mot kjønnslemlestelse gjelder for alle som er bosatt i Norge. Det betyr at det også er forbudt å kjønnslemleste jenter når de er i utlandet. Forbudet mot kjønnslemlestelse har til hensikt å beskytte jenter mot å bli kjønnslemlestet.

Forbudet

Hvis du blir kjønnslemlestet mens du bor i Norge, og foreldrene dine kunne ha avverget det, har foreldrene dine begått et lovbrudd. Både den som utfører kjønnslemlestelsen og de som medvirker, kan straffes. Det betyr blant annet at foreldre, eller andre, ikke har lov til å ta deg med til noen som skal utføre inngrepet, verken i Norge eller i utlandet. Dette gjelder uansett om du selv ønsker å bli kjønnslemlestet.

Hvis du bor hos noen andre enn foreldrene dine, kan de føle ansvar for å få deg kjønnslemlestet. De vil vise at de gjør det de tror er forventet av dem. Det kan også være viktig å være oppmerksom på faren for å bli kjønnslemlestet hvis du er på ferie hos besteforeldre eller andre i det landet du eller foreldrene dine kommer fra.

Loven forbyr også å gjenskape en tidligere kjønnslemlestelse. Det er altså ikke lov på nytt å sy igjen en kvinne som tidligere har vært gjensydd og er åpnet i forbindelse med fødsel.

§ 284. Kjønnsmlestelse

Med fengsel inntil 6 år straffes den som utfører et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer. Rekonstruksjon av kjønnsmlestelse straffes på samme måte.

Samtykke fritar ikke for straff.

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes yrkesutøvere og ansatte i barnehager, barnevernet, sosialtjenesten, helse- og omsorgstjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn, som ved anmeldelse eller på annen måte unnlater å søke å avverge en kjønnsmlestelse. Tilsvarende gjelder for forstandere og religiøse ledere i trossamfunn. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt. Unnlåtelsen er ikke straffbar hvis kjønnsmlestelsen ikke kommer til fullbyrdelse eller til straffbart forsøk.

§ 285. Grov kjønnsmlestelse

Grov kjønnsmlestelse straffes med fengsel inntil 15 år.

Ved avgjørelsen av om kjønnsmlestelsen er grov skal det særlig legges vekt på om inngrepet har hatt til følge

- a) sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet, jf. § 274,
- b) en uhelbredelig lyte, feil eller skade, eller
- c) død eller betydelig skade på kropp eller helse.

Avvergelsesplikten

Avvergelsesplikten påbyr en rekke offentlig og private ansatte å forsøke å avverge at kjønnslemlestelse skjer.

Når disse får kunnskap om at noen kan bli kjønnslemlestet, har de en lovbestemt plikt til å avverge at lemlestelsen blir gjennomført, for eksempel ved å melde fra til barnevernstjenesten eller politi. Denneplikten går foran vanlig taushetsplikt.

Det er straffbart å bidra til at noen blir kjønnslemlestet, eller å unnlate å avverge kjønnslemlestelse, men det er ikke straffbart å være kjønnslemlestet.

Opplysningsplikten

Kjønnslemlestelse er alvorlig omsorgssvikt. I tillegg til avvergelsesplikten kan offentlig og privat ansatte også ha en lovpålagt plikt til å opplyse barnevernstjenesten om omsorgssvikt. Det kan være i tilfeller hvor du selv risikerer å bli kjønnslemlestet, eller du har søsken som risikerer å bli kjønnslemlestet, eller at du selv eller dine søsken har komplikasjoner uten at dere får nødvendig helsehjelp.

Tilbud om samtale og frivillig underlivsundersøkelse

Fra 2010 har alle landets kommuner tilbudt underlivsundersøkelser til alle jenter og kvinner med bakgrunn fra områder der forekomsten av kjønnslemlestelse er 30 prosent eller mer. Alle skal få tilbudet innen ett år etter at de har kommet til Norge.

Foreldre med bakgrunn fra aktuelle land skal få tilbud om samtale om kjønnslemlestelse ved datterens skolestart og på femte trinn, og de skal få tilbud om underlivsundersøkelse av datteren. På ungdomsskolens trinn skal aktuelle jenter selv få tilbud om samtale og frivillig underlivsundersøkelse.

Før undersøkelsene kan gjennomføres må det foreligge et skriftlig samtykke til undersøkelsen. Jenter opp til 12 år gjennomfører dette etter samtykke fra foreldre. Mellom 12 og 16 år vurderes det av de som utfører undersøkelsen om jenta selv er samtykkekompetent. I så fall vil jenta selv kunne be om underlivsundersøkelse. Fra og med fylte 16 år gir jenta selv samtykke.

Kjønnslemlestelse er en hemmelighet mange holder for seg selv. Da kan det være greit å vite at helsesykepleiere og leger har kunnskap samtidig som de har taushetsplikt. Frivillige organisasjoner og offentlige instanser kan også bistå deg dersom du frykter at du kan bli kjønnslemlestet. Du kan få svar på spørsmål og samtidig være anonym.

Her kan du få hjelp:

- helsesykepleier eller sosiallærer på skolen eller i kommunen der du bor
- fastlegen din eller en annen lege
- Røde Kors-telefonen, tlf. 815 55 201 – her kan du ringe og være anonym
- Alarmtelefonen for barn og unge, tlf. 116 111
- jordmor på helsestasjonen i forbindelse med svangerskap
- Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, tlf. 478 09 050.
- politiet, ring 02800.

Nettsteder hvor du kan få informasjon:

ung.no   seif.no   kjonnslemlestelse.nkvts.no

Helseregioner og tilbud om helsehjelp:

I hver helseregion finnes minst en kvinneklinikk som har et spesielt ansvar for å følge opp jenter og kvinner som er kjønnslemlestet. De tilbyr samtale, undersøkelse, behandling og eventuelt åpnende operasjon som kan gjøres som dagkirurgi. Man kan ta direkte kontakt eller få henvisning fra lege, helsesykepleier eller jordmor. De har taushetsplikt og kan svare på spørsmål.

Universitetssykehuset i Nord-Norge, Tromsø. Kontakt sentralbord, tlf. 77 62 60 00 eller gynekologisk poliklinikk, tlf. 77 62 70 57.

Haukeland universitetssjukehus, Bergen. Kontakt sentralbord, tlf. 55 97 50 00 eller gynekologisk poliklinikk, tlf. 55 97 42 36.

St. Olavs Hospital, Trondheim. Kontakt sentralbord, tlf. 72 57 30 00 eller kvinneklinikken, tlf. 72 57 12 12.

Stavanger universitetssjukehus. Kontakt sentralbord, tlf. 51 51 80 00 eller kvinneklinikken, tlf. 51 51 94 10.

Oslo universitetssykehus Ullevål. Kontakt sentralbord, tlf. 22 11 80 80 eller kvinneklinikken, tlf. 22 11 98 44.

Sørlandet sykehus, Kristiansand. Kontakt sentralbord, tlf. 38 07 30 00 eller kvinneklinikken, tlf. 38 07 30 70.

Vestre Viken, Drammen. Kontakt sentralbord, tlf. 03525 eller fødepoliklinikken, tlf. 32 80 46 06.

Hjelp barnet å eie seg selv

Kroppen er din egen